

מנחות דף עח

עניין: קרבן ציבור

חידושי הגר"ח פסחים סג:

בדין שוחט על החמץ

רמב"ן ויקרא א, ב

תקריבו. "מלמד ששנים ממנדרבים עולה בשותפות. קרבנכם, מלמד שהיא באה נדבת צבור, היא עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות"²⁸, לשון רש"י. פירש הרב כן²⁹, לומר שאם יתנדבו רבים להביא עולה - עולת השותפין היא³⁰, מה בין שנים המשתתפין בקרבן ובין עשרה ואלף שנשתתפו בו. אבל קיץ המזבח הבאה מן המותרות - לב ב"ד מתנה עליה³¹, ולפיכך היא עולת צבור. והנה לדעתו כל עולה שביאו רבים, חוץ מן המותרות, דינה עולת השותפין, וטעונה סמיכה בכלכלם, ונסכים קרבים משלהם³². ואולי לדעתו עולת העוף שהיא באה נדבת שנים ואינה באה נדבת צבור, וכן השלמים שאמרו בהם שהשותפין מביאים אותם נדבה ואין הצבור מביאים אותם נדבה³³, בכלל יכולין הרבים להתנרב להם בתחלה, דעולת השותפין היא נקראת ושלמי שותפין הם נקראין, ולא מעטו אלא שלא יביאו אותן מן הקופות. ואפשר שנאמר, שאם רצו צבור להפריש בתחלה לנדבה, ויגבו אותה כאשר יגבו השקלים לתמידין ומוספין, שתהיה נדבת צבור³⁴ בעולת בהמה, ואין בה סמיכה, שנתרבה מן הכתוב הזה. וכל זמן שיתנדבו בו רוב ישראל היא נדבת צבור, ואינה בעולת העוף ולא בשלמים, ומעוטן נדונין כחיתים³⁵, והוא העיקר:

פחד יצחק פסח מאמר לג

היה לכלליות כנסת ישראל. וכבר חזרנו כמה פעמים על היסוד המונח כי כלליות כנסת ישראל אין מובנה קבוע כל הפרטים של האישים היחידים מבני ישראל, אלא שהענין הוא להפך דלכליות כנסת ישראל היה יחידה אחת אשר האישים היחידים הם חלקים ממנה ומספרא מפורש הוא בתורה דמעשה המנין של ישראל קרוי"ה נשיאות בני ישראל. ובמקום לומר כי תמנה את בני ישראל אומר הוא הכתוב כי תשא את ראש בני ישראל. ובא על זה באורו של המהר"ל דבנוהג שבכולם כשהאדם מונה פרטים ומצרפם על ידי זה לכמות אחת, הרי הוא מעמיד את הסך הכל באחרונה; לעומת זאת כשאדם מפרר שלמות אחת לחלקים הרי הוא מעמיד את השלמות היחידה בראש ואחר כך הוא הולך ומפרט את מספר חלקי שלמות זו שנכנסו לכל פרט ופרט. שאלך כמנסה את הפרטים לתוך הכלל הרי הכלל בא לאחרונה; ואילו בשעה שהאדם מחלק את הכלל לפרטים הרי מקומו של הכלל הוא בראשונה. והיינו ששמינים של ישראל קרוי הוא בתורה נשיאות ראש ללמד שאין מספרו של הקבוע כמו הסכום של הפרטים הבא לאחרונה אלא להפך שהפרטים הם חלקי הקבוע שהקבוע בא בו לראשונה. וזה הוא כי תשא את ראש בני ישראל כלומר כשהדע מנינם תדע את ראשיתם ולא את אחריתם.

פסחים דף סג ע"ב. הרמב"ם (פ"א מה' ק"פ ת"ה) כ' ו"ל השוחט את הפסח בזמנו והיה לו כחית מנץ בשרונו לוקח וכו' אחד השוחט והשוחט הורוק וכו' היה בשרונו אחד מהם או בשרונו אחד ממני חבורה וכו' ה"ל לוקח והפסח כשר. והנה במנחות (ד' ע"ב) מ"ית הגמ' דעת ר"י דגם השוחט את התמיד בע"פ שלוקח לוקח. וכו' שם ה"ה (ד' אה) דבמנחה פשטא דאן כמא מישאל ש"ל ש' יחזק אינו עובר השוחט. ולנאורה הטעם הוא דפסח קרבן יחיד ודומד קרבן צבור, וע"כ א"א שז"י והנה יתחול עליו דין שוחט על החמץ, ואפילו רוב ישראל יש לומר דלמ' דאן להם, צירוף לענין ה"ל והנה בפסחים (ד' ס"ג ע"ב) איתא ואז הכי אפילו ש' לאחד כסוף העולם יעבור השוחט, ומשני לא השחט ולא בשחטין כתיב מי שישנו בלא ילין והיינו בני החבורה, א"ר פפא הילכך כהן המקטיר נמי עובר כיון דישנו בבבל ילין אימורין, ונראה דהא ודילפינן מלא ילין אין הו' אתם בנדר ילפותא, ודניא דקאמר, דרינא דבבל דל תשחט בלא יאכסילין כלל, ודרפ"ם קאמר הלכך, ויליף מינה לכהן המקטיר והיינו דומד לחמץ ודל תשחט בבבל ילין תלוי, וע"כ תלוי רב כמה שני חבורה אוסילין את הפסח ולא כמה שמחפזין, ואז"ל לפי"ז הרי הדבר פשוט, דבמחמ"א שייך כלל הך יוגא דבני חבורה, כיון דאינו תלוי בבני חבורה המתחפזין אלא בבני חבורה שאוכלין את הפסח, מה דלא שייך כלל בחמדי. [א"ה, ע"כ בחידושי הגר"ח מנחת

חידושי הגרי"ז מנחות

(מהגרי"ז זצ"ל)

שם בגמ'. השוחט את הפסח על ההמץ עובר בל"ה ר"י אומ' אף ההמיד, וכתבו בחוס' ד"ה או לאחד, אסמך קאי אבל בהמיד פסיסא דלא מחייב משום שהיה לאחד מישראל, והיה נראה הטעם משום דההמיד הוא קרבן ציבור ודוקא בקרבן יחיד כמו פסח אמרינן דעובר בהיה לאחד מבני החבורה דכאנ"א הוא בעליו של הקרבן, אבל בק"צ לא חלוי ביהדי שיהא עובר עליו. ועוד נראה לומר שלח חלוי כלל בק"צ וקרבן יחיד, אלא דהנה הרמב"ם כתב בפ"א מק"פ ה"ה, אחד השוחט וכו' א"ה היה ברשות אחד מבני החבורה שאוכליו פסח זה כדית חמץ ה"ה לוקח, עכ"ל, וצ"ע למה כתב הרמב"ם מבני החבורה שאוכליו פסח זה הלא לא היה לו חלק אצלם כ"א גם המקריבים דהקרבן ולמה חלוי החיוב משום שהם האוכלין של קרבן פסח, ומבואר בדבריו דהא דעוברים עליו הוא משום דין אוכלין ולא משום שהם המקריבים ובעלי הקרבן, וה"נ מבואר מדברי הגמ' בפסחים דף כ"ג ע"ב א"ה איכא פאילו אחד מסדק העולם נמי א"ל ימר קרא לא תחטא ולא ילין לא תחטא על חמץ של הני דקיימי בלא ילין אמר ר"ה הלכך כהן המקריב את החלב עובר בל"ה הואיל ויטנו בכלל הלנת איכבוד, וא"כ מבואר מהגמ' דאין זה סתם ילפותא של הני דקיימי בלא ילין אלא דמיתלי חלי האיסור במי חיובו להלין ומשונה מבינו ההון המקריב משום דאיתנייהו בכלל הלנת איסורין, וא"כ הטעם דעוררין בני החבורה הוא משום דגם הם איתנייהו בלא ילין וא"כ לא חלי האוכלין שהם יכולין להלין, ומבואר דהא הרמב"ם שחלה הדין בנולדו. וא"כ לפ"ז נראה דבהמיד השני טעמים אינו עובר אלא נמצא כדית חמץ בנרות אחד מישראל. א', דהא ל"ש שיהא עובר עליו בלא ילין מאחר שאינו נאכל, ועוד דכל הדרסא ילין לא נאמר כ"א במסא אבל על קרבן חמץ לא נאמר, אסמך צ"ע דאם נאמר כי ילין יהיה הדין במסא המקריב של הזמיר אם עובר בל"ה כיון דלא נאמר כאן הקרא דלא ילין, ובגמ' משמע דכן עובר, וצ"ע.

חידושי רבי אריה לייב ח"ב סי' נג

ואשר לפי' מראה דכ"ז הוא בקרבן השוחטין לכל בקרבנות איבור ליש' נתעטם מתמורה מדין שוחטין, משום דבקרבנות איבור שחוט כפרתם על הכזיב, כ"ז מראה דבזה שפי' שפר סהד, ואין בזה תורת פסול על כל ויהי ויהי דפ"ע כמו שז'פתן דעמל'ן, אל'ן כפרת האיבור הוא, ותמיל'ן דכח' שפי'א, ומשכח' כ"ז כיון דשוקי' מיעוט'א לשוחטין אל' משום דליפת' מנעשה, וגבי מעשר' כ"ז תנח'ר' דכל שמשח'פ'ו אל'ן שפי'א חייבין במנע'ה, כ"ז ה"כ לענין תמורה כל היכ' דכפרת'ן היא כח'ד, אין בזה מיעוט' מתורה שז'פתן כלל וכמו גבי תמורה, ומל'א לפי' דבקרבן איבור ה"כ ליר' לית'ן דין תמורה, ול'א לשוחטין דכח' שפי'א, ומשכח' מראה דכ' דק"ל ק"א עושין תמורה דכח' מיעוט' טק'א, ומדויק' היכ' דליק' לה ר"ש מה'א דמ' מיעוט' איבור יחיד, וחו' מלכ'ד מה' דנתעטש שוחטין כמבואר בל'א' דבזיית'א ט'ס, וע"כ חז'ו דין טק'א דק"ל ק"א עוש' תמורה. ומל'א בלוס'ף בזה ביסוד הכזבים דנלמ'ן בזה ועל'ם הכפל' דקרבן איבור פשר' אחר'ה של קרבנות כ"ז ואינו שייך לפרש'ה של קרבנות יחיד, וחו' טיק'ה כ"ז כמבואר במנע'ה דין בקרבנות היחיד דכ"ז דתמורה איבור

